

DISKRIMINACIJA ROMA U REPUBLICI HRVATSKOJ – ODABRANE PRESUDE EUROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA

Sažetak

Najučestalija diskriminacija u Republici Hrvatskoj je po osnovi nacionalnog i etničkog porijekla. U radu se analiziraju presude Europskog suda za ljudska prava zbog diskriminacije Roma. Pogreške u postupanju nadležnih tijela državne vlasti na koje one ukazuju, kao i naputci kako je trebalo postupati, izlažu se s ciljem akcentiranja obveze i značaja upoznavanja s ovom praksom koja obvezuje kao i sama Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda. Njeno poznavanje, odnosno tumačenje i dosljedna primjena rezultirali bi adekvatnom provedbom pozitivnog antidiskriminatornog prava, većim povjerenjem građana u vlast, naročito pravosudni sustav, učestalijim prijavljivanjem, te većim poštivanjem načela zabrane diskriminacije u cijelosti.

Ključne reči: *diskriminacija, Romi, Republika Hrvatska, presude, Europski sud za ljudska prava.*

1. Uvod

Romi čine najveću etničku manjinu u Europi, a većini romskog stanovništva uskraćena su temeljna ljudska prava. Romi su žrtve govora mržnje, izloženi su policijskom nasilju, rasnom profiliranju, te stambenoj i školskoj segregaciji. Navodi se ovo u Rezoluciji Europskog parlamenta od 17. rujna 2020. godine o provedbi nacionalnih strategija integracije Roma i borbe protiv negativnih stavova prema osobama romskog podrijetla u Europi. Europarlamentarci pozivaju članice Europske unije na snažnije mjere s obzirom da je razvidno da dosadašnji naponi usmjereni integraciji Roma i zaštiti od diskriminacije nisu urodili plodom. Problem je znatno izraženiji u državama srednje i istočne Europe, kao što su Hrvatska, Srbija, te Bosna i Hercegovina. Nizak životni standard pospješuje izolaciju, segregaciju, te kršenje temeljnih ljudskih prava pripadnika romske nacionalne manjine. Osim toga, riječ je o zemljama u kojima je demokracija tek u povojima, pa nemaju iskustveno-institucionalnog kapaciteta adekvatno se 'obračunati'

* Doktor pravnih nauka, Sveučilište u Dubrovniku, e- mail: ivana.mijic@yahoo.com

s ovim gorućim problemom. Kako ističe Ram (2012, p. 417) upitno je bi li bilo išta učinjeno u većini zemalja srednje i istočne Europe po pitanju poboljšanja statusa Roma da nije bilo uvjetovanja za članstvo u Europskoj uniji, očekivanja, nadzora i financijske potpore. Nakon pristupanja Europskoj uniji i ostalim europskim asocijacijama, antiromska retorika i nasilje, napominje autorica, nesankcionirano su se nastavili.

Diskriminacijom Roma u Srbiji detaljno su se pozabavili Bašić i Stjelja (2021) s glavnom intencijom da stimuliraju nužnost integrirane nacionalne politike socijalnog uključivanja s fokusom na rješavanju problema siromaštva, predrasuda i stereotipa koji uzrokuju diskriminaciju. S istim problemima suočavaju se Romi u Bosni i Hercegovini, o čemu se podrobno izvještava u publikaciji Civil Rights Defenders (2018).

Diskriminacija po osnovi nacionalne, odnosno etničke pripadnosti jedan je od najvećih problema i hrvatskog pravnog sustava. Problemom diskriminacije Roma detaljno su se pozabavili Rašić *et al.* (2020, p. 14), ističući kako se radi o začaranom krugu koji podrazumijeva izolaciju, siromaštvo, segregaciju, neobrazovanost, nemogućnost zaposlenja, prosjačenje i kriminal. Značajnu ulogu u održavanju tog začaranog kruga, upozoravaju autori, igra tzv. romofobija, ili anticiganizam, u većoj ili manjoj mjeri prisutna u svim srednjoeuropskim državama. Riječ je, pojašnjavaju, o vrlo složenoj društvenoj pojavi koja se ponajviše iskazuje kroz govor mržnje, nasilje, izrabljivanje i diskriminaciju (Rašić *et al.*, 2020, p. 15).¹ Vasiljević i Balen na istom su tragu bili desetljeće ranije kad su konstatali kako je diskriminacija najčešće posljedica predrasuda. Ključan je zaključak autora u njihovom radu kako efikasnost sankcije ne ovisi o težini, već o brzini i izvjesnosti njenog izricanja (Vasiljević & Balen, 2009, pp. 217-218). Romi zapravo žive izolirani, u siromaštvu, neobrazovani, bez zaposlenja, bez adekvatne zdravstvene zaštite jer su diskriminirani i jer je, kako ističe Barić Punda (2005, p. 31), upravo poštivanje načela nediskriminacije temeljni uvjet ostvarivanja svih ljudskih prava

U radu se u osnovnim crtama prikazuje diskrepancija između normativnog i institucionalnog antidiskriminatornog okvira u odnosu na stvarno stanje po pitanju diskriminacije Roma u Republici Hrvatskoj. Nadalje, vrši se analiza odabranih presuda Europskog suda za ljudska prava (u daljnjem tekstu: Europski sud) protiv Republike Hrvatske zbog diskriminacije Roma. Polazna hipoteza je da nadležni organi vlasti pogrešno tumače i primjenjuju pozitivno antidiskriminatorno zakonodavstvo, koje je usklađeno s međunarodnim demokratskim standardima, u odnosu na Rome.

¹ Jonjić (2015, p. 9) u svom radu dokazuje kako rasističke teorije, među koje jasno pripada i romofobija, suprotno uvriježenom mišljenju da nastaju tek u drugoj polovici 19. stoljeća, u Hrvatskoj se razvijaju još u 17. stoljeću.

2. Diskrepancija između normativnog i institucionalnog antidiskriminatornog okvira u odnosu na stvarno stanje

Iako zabrana diskriminacije zauzima visoko mesto u hijerarhiji izvora međunarodnog prava, propušteno je da se jasno i uniformno definira njen pojam, priroda i domašaj (Rašević, 2021, p. 378). To je posebno primetno u pogledu diskriminacije po osnovu nacionalnog ili etničkog porekla. U narednim redovima prikazaće se postojeća diskrepancija između s jedne strane normativnog i institucionalnog antidiskriminatornog okvira i s druge strane stvarnog stanja u pogledu diskriminacije po osnovu etničkog porekla u Republici Hrvatskoj.

Romi su u Izvorišnim osnovama Ustava Republike Hrvatske još 1990. godine navedeni kao nacionalna manjina te im je zajamčena ravnopravnost s građanima hrvatske narodnosti. Također Ustav Republike Hrvatske je po uzoru na sve relevantne međunarodne ugovore u čl. 14 propisao načelo zabrane diskriminacije po bilo kojoj osnovi. Ustavnim zakonom o pravima nacionalnih manjina iz 2002. godine u čl. 4, st. 4 strogo je zabranjena bilo kakva diskriminacija temeljena na nacionalnoj pripadnosti.² Usprkos zavidnom normativnom i institucionalnom okviru za zaštitu prava nacionalnih manjina, situacija se po tom pitanju u Republici Hrvatskoj nije značajnije popravila.

Brojna izvješća i istraživanja, među kojima jedno od novijih predstavlja istraživanje Rašića *et al.* (2020, p. 132), ukazuju kako su Romi najviše diskriminirani u području rada i zapošljavanja, dok je na drugom mjestu diskriminacija u području socijalne skrbi.

Izvješće pučke pravobraniteljice za 2021. godinu (2022, pp. 101-105) ukazuje na činjenicu kako od početka primjene Zakona o suzbijanju diskriminacije najčešći osnov diskriminacije na koji se građani žale pučkoj pravobraniteljici predstavlja osnov rasne ili etničke pripadnosti isprepletan s vjerskom diskriminacijom. Najčešće su žrtve, uz Srbe, pripadnici romske nacionalne manjine, a pandemija virusa Covid 19 situaciju je dodatno pogoršala izlažući Rome dodatnim zdravstvenim rizicima, te ugrožavajući djeci mogućnost postizanja boljih obrazovnih rezultata (Izvješće pučke pravobraniteljice za 2021. godinu, 2022, p. 103). Izvješće svjedoči

---

² Ovim je zakonom uspostavljen institucionalni okvir za provedbu njegovih odredbi. Osnovan je tako Savjet za nacionalne manjine s osnovnom zadaćom rješavanja pitanja vezano za ostvarenje i zaštitu prava i sloboda nacionalnih manjina. Propisana je i obveza suradnje s nadležnim međunarodnim organizacijama i institucijama koje se bave pitanjima nacionalnih manjina, a dodatno je donesen i Program rada Savjeta za nacionalne manjine, te Statut (čl. 35). Vrlo je jasno definirano i pitanje nadzora provedbe zakonskih odredbi. U tom smislu Vlada je zadužena usklađivati rad tijela državne uprave, te najmanje jednom godišnje podnijeti izvješće Hrvatskom saboru o provođenju ovog zakona. Savjet za nacionalne manjine dužan je Saboru podnositi polugodišnje izvješće o pitanjima koja su u djelokrugu Savjeta (čl. 37).

kako čak 46% Roma živi u prostorno izoliranim i izdvojenim romskim naseljima, u kojima su uvjeti stanovanja, dostupnost komunalnih i infrastrukturnih usluga i opremljenost kućanstava iznimno slabi, a sadržaji primjereni djeci i mladima u mnogima, nažalost, ne postoje. Imaju brojne poteškoće s pristupom obrazovanju i zdravstvenoj zaštiti pa im je i drastično smanjena mogućnost zapošljavanja.

Uopće, jaz između romske djece i opće populacije u sferi obrazovanja, kako upozoravaju Klasnić *et al.* (2020, pp. 154-177), i dalje je velik. Rezultati istraživanja autorica pokazuju kako je samo 23 posto romske djece u dobi od 3 do 6 godina pohađalo predškolske ustanove. U ovom su istraživanju utvrđene statističke razlike s obzirom na regiju i tip naselja, te autorice zaključuju kako izoliranost romskih naselja ima najveći utjecaj na navedeno.³ Po pitanju samog završetka osnovnoškolskog obrazovanja, statistike su ohrabrujuće, međutim sami rezultati nisu. Romska su djeca, ističu autorice, više izložena međuvršnjačkom nasilju. Ukupno je oko 20 posto djece koja pohađaju osnovnu školu bilo žrtvom nasilja ili maltretiranja samo zato što su Romi. Dalje, u izvješću pučke pravobraniteljice za 2021. se upozorava kako izostaje adekvatna koordinacija i suradnja između tijela državne uprave, kao i njihova suradnja s regionalnim i lokalnim institucijama i predstavnicima romskih zajednica.

Dakle, Vlada Republike Hrvatske kao i Savjet za nacionalne manjine su po odbacili u ostvarivanju svojih obaveza propisanih Ustavnim zakonom o pravima nacionalnih manjina. Donesen je novi Nacionalni plan za uključivanje Roma za razdoblje od 2021. do 2027. godine utemeljen i usklađen primarno sa Ustavom Republike Hrvatske, Ustavnim zakonom o pravima nacionalnih manjina, Zakonom o suzbijanju diskriminacije, Nacionalnom razvojnom strategijom do 2030. godine, te Strateškim okvirom EU za jednakost, uključivanje i participaciju Roma 2020–2030. godine. Kao prateći provedbeni dokument usvojen je i Akcijski plan za 2021. i 2022. godinu.

Pučka pravobraniteljica u svom Izvješću za 2021. godinu pohvalila je Nacionalni plan kao kvalitetan i sveobuhvatan dokument koji je u potpunosti usklađen s međunarodnim demokratskim standardima i politikom, primarno Strateškim okvirom EU za jednakost, uključivanje i participaciju Roma 2020–2030. Akcijski plan je posve osnovano iskritiziran od strane pučke pravobraniteljice jer za čak 30 posto mjera nema propisanih planiranih aktivnosti kojima će se one provesti, tako da je vrlo izvjesno da će veliki broj zadanih ciljeva ostati i dalje mrtvo slovo na papiru.

³ Uopće izolacija se pokazala kao značajan uzrok diskriminacije i brojnih problema s kojima se Romi susreću, tako da bi svakako jedan od primarnih ciljeva nadležnih trebao biti integracija pripadnika romske manjine u društvo. Rašić *et al.* (2020, p. 127) u svom su istraživanju zaključili kako je diskriminaciju na svim poljima doživjelo znatno više Roma koji žive u izoliranim naseljima, nego onih koji su integrirani u zajednicu.

Akcijski plan nije u potpunosti ni usklađen s Nacionalnim planom s obzirom da je, posve suprotno s identificiranim potrebama, više sredstava predvidio za očuvanje romske tradicije nego zdravlja. Upravo su po pitanju zdravlja Romi iznimno ugrožena društvena skupina, o čemu ponajbolje svjedoči podatak kako skoro 40 posto Roma u dobi od 31 do 65 godina ima neku dugotrajnu bolest. Tim je začuđujuće da za jednak pristup zdravstvenim uslugama koji je krucijalan za poboljšanje stanja Akcijskim planom nisu predviđene aktivnosti za čak 75 posto mjera.

Pučka pravobraniteljica je u svom Izvješću za 2021. godinu dala vrlo konkretne smjernice, odnosno preporuke, nadležnim državnim organima vlasti koje bi oni trebali primijeniti ukoliko smjeraju poboljšanju stanja po pitanju diskriminacije Roma u Republici Hrvatskoj. Preporuka 82. odnosi se na tijela državne uprave koja bi, prema mišljenju pučke pravobraniteljice, trebala planirati dodatne aktivnosti koje će doprinijeti ostvarenju ciljeva iz Nacionalnog plana za uključivanje Roma. Također, pučka pravobraniteljica preporučuje tijelima državne uprave da te dodatne aktivnosti uvrste u idući akcijski plan koji bi, svakako, trebalo da bude sveobuhvatniji i konkretniji. Hrvatskom zavodu za javno zdravstvo preporučuje se da provodi daljnja istraživanja o zdravlju Roma. Problem je što se podaci u javnozdravstvenim bazama i registrima ne prikupljaju prema etničkoj pripadnosti, što onda onemogućava praćenje stanja i realan uvid u opseg problema kao ni analizu efikasnosti provedenih mjera, odnosno aktivnosti.⁴

Po pitanju diskriminacije inače, pa tako i kad su žrtve Romi, treba uzeti u obzir i višestruku diskriminaciju na koju naročito upozorava Vasiljević (2011, pp. 249-252). Autorica ističe kako ovaj problem još uvijek nije dovoljno prepoznat, a Romkinje su diskriminirane kako na osnovu etničke pripadnosti tako i spola. Klasnić *et al.* (2020, p. 191) ističu kako su Romkinje u Hrvatskoj prema svim istraženim dimenzijama u njihovoj studiji društveno-ekonomski marginalizirana i socijalno isključena skupina. Navedeno se odnosi na obrazovanje, uključenost u gospodarski život, seksualno i reproduktivno zdravlje i prava, te nasilje nad ženama. Romkinje, zaključuju autorice, žive u „tradicionalnom patrijarhatu” u kojem je, kako navode, moć muškarca unutar domaćinstva neograničena, a žene i djeca predstavljaju njegovu imovinu.

---

⁴ Koliko nadležni državni organi često pogrešno tumače pozitivno zakonodavstvo i na taj način doprinose diskriminaciji svjedoči ponajbolje podatak da je na upit pučke pravobraniteljice HZZO odgovorio da etnički segregirane podatke ne prikupljaju jer bi to, smatrali su, predstavljalo nezakonitu obradu osobnih podataka. Opća uredba o zaštiti podataka predvidjela je iznimke od ovog pravila, a jedna od njih odnosi se upravo na prikupljanje takvih podataka u području javnog zdravlja. Tu su iznimku nadležni u HZZO-u predvidjeli, pa adekvatnih i cjelovitih podataka o zdravstvenom stanju Roma nema u njihovoj bazi, a upravo je pribavljanje informacija s terena i konstantno praćenje stanja jedini način da se adekvatno djeluje na probleme i poboljša situacija.

3. Presude Europskog suda za ljudska prava

Tri vrlo slična zahtjeva našla su se pred Europskim sudom za ljudska prava, a ishodi postupaka bili su posve drugačiji. Iz njihove usporedbe se ponajbolje iščitavaju za države članice Vijeća Europe obvezujući međunarodni demokratski standardi za utvrđivanje postojanja diskriminacije temeljem nacionalne ili etničke pripadnosti. U sva tri zahtjeva upućivano je na povredu čl. 14 Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: Europske konvencije) u odnosu na njen čl. 3, odnosno na neprimjereno postupanje državnih organa vlasti u odnosu na provođenje postupaka i sankcioniranje počinitelja mučenja, nečovječnog i ponižavajućeg postupanja nad podnositeljima zahtjeva zbog njihovog romskog podrijetla. Inače, Europski sud zločine iz mržnje razmatra kao moguću povredu više članaka Konvencije – osim čl. 14, čl. 2, čl. 3 i čl. 8.

3.1. Šečić protiv Hrvatske

Postupak u predmetu *Šečić protiv Republike Hrvatske* (predstavka br. 40116/02, presuda ECHR, 31. 5. 2007.) pokrenut je u studenom 2002. godine zbog napada koji se dogodio u travnju 1999. godine, a koji je, prema tvrdnjama podnositelja zahtjeva, bio rasno motiviran. Naime, prilikom prikupljanja starog materijala u jednoj zagrebačkoj ulici podnositelja zahtjeva napala su drvenim palicama i izudarala dva muškarca, dok su druga dvojica 'čuvala stražu', izvikujući mu uvrede zbog romskog podrijetla. Kada je Europski sud krenuo razmatrati predmet, razdoblje trajanja predistražne faze postupka protegnulo se na sedam i pol godina, što su zastupnici podnositelja zahtjeva posebno istaknuli. Europski sud navedenu je činjenicu oštro iskritizirao, ocijenivši policijsku istragu posve neprimjerenom (zbog trajanja, zbog činjenice da nijedna istražna mjera nije provedena osim obavljanja obavijesnih razgovora sa svjedocima koje je predložila odvjetnica podnositelja zahtjeva, kao i nepoduzimanja zakonski raspoloživih koraka za otkrivanje identiteta sugovornika iz televizijskog priloga koji je mogao biti od velikog značaja za rasvjetljavanje okolnosti slučaja). Stoga je Europski sud utvrdio povredu čl. 3 Europske konvencije, držeći nepotrebnim postavljati dodatna pitanja povrede čl. 8 i 13. Međutim, posebno se posvetio pitanju povrede čl. 14 u odnosu na čl. 3 Europske konvencije i presudio je njenu povredu.⁵

⁵ Iz ovog je predmeta razvidno i pogrešno tumačenje odredbi, posljedično i primjena, Zakona o medijima. Naime, jedan je pripadnik skupine skinheadsa gostovao na državnoj televiziji 2000. godine, te je tom prilikom spomenuo napad na podnositelja zahtjeva. Državno odvjetništvo je zatražilo podatke o njegovom identitetu, međutim novinar – autor priloga – pozvao se na svoje pravo na zaštitu izvora informacija. Temeljem Zakona o medijima novinar zaista nije dužan otkriti podatke o izvoru informacija, osim u određenim eksplicitno navedenim situacijama, a

Europski sud u obrazloženju presude istaknuo je: „[...] kad istražuju izgrede nasilja, državne vlasti imaju dodatnu dužnost poduzeti razumne korake kako bi raskrinkale svaki rasistički motiv i utvrdile jesu li u tim događajima mogle ulogu odigrati etnička mržnja ili predrasude [...] Postupati prema rasno motiviranom nasilju i brutalnosti jednako kao u predmetima koji nemaju rasne konotacije, značilo bi ne vidjeti specifičnu narav tih djela koja su osobito destruktivna u odnosu na temeljna prava. Ako se ne napravi razlika u načinu na koji se postupaju sa situacijama koje su bitno različite, to može dovesti do neopravdanog postupanja prema žrtvi koje je nepomirljivo s čl. 14. Konvencije.” (par. 66-67). Europski sud napomenuo je još da „[...] smatra neprihvatljivim da je policija, svjesna da je događaj o kojemu je riječ najvjerojatnije motiviran etničkom mržnjom, dozvolila da istraga traje više od sedam godina bez poduzimanja bilo kakvih ozbiljnih koraka radi identificiranja ili kaznenog progona počinitelja.” (par. 69). Uvažavajući činjenicu da Europski sud skreće pozornost na pozitivne obveze države na poseban angažman u odnosu na ugrožene kategorije društva, ipak uočavamo u najmanju ruku nezgrapnost u ovakvoj sudskoj formulaciji. *Argumentum ad contrario* iz nje proizlazi kako bi, u slučaju da nema sumnje u to da bi događaj mogao biti motiviran etničkom mržnjom, bilo prihvatljivo „[...] da istraga traje više od sedam godina bez poduzimanja bilo kakvih ozbiljnih koraka radi identificiranja ili kaznenog progona počinitelja.”

U svakom slučaju ovakva se protupravna djela trebaju podvoditi pod kazneno djelo zločin iz mržnje koje je u hrvatsko zakonodavstvo uvedeno izmjenama Kaznenog zakona iz 2006. godine. To proizlazi iz definicije koja je odlukom Vijeća ministara Organizacije za europsku sigurnost i suradnju prihvaćena u Maastrichtu 2003. godine od strane 55 država članica. Sukladno njoj zločin iz mržnje je „svako kazneno djelo, uključujući djela protiv osoba ili imovine, čija je žrtva, mjesto počinjenja ili meta napada izabrana zbog svoje stvarne ili percipirane povezanosti, privrženosti, pripadnosti, potpore ili članstva u nekoj skupini. Ta se skupina može temeljiti na obilježju koje je zajedničko njenim članovima[...]” Kao primjer, između ostaloga, se navodi rasa, nacionalno ili etničko porijeklo, jezik, boja kože, vjera (OSCE & ODIHR, 2005, p. 12). Europski sud također definira zločin iz mržnje sukladno ovom određenju, što je razvidno primjerice iz presude *Balazd protiv Mađarske* (predstavka br. 15529/12, presuda ECHR, 20 listopada 2012, par. 12).

sukladno međunarodnim demokratskim standardima. U ovom slučaju, s obzirom na učestale napade na romsko stanovništvo u Zagrebu i činjenicu da je sugovornik bio, kako je sam u prilogu priznao, jedan od napadača, ispunjeni su uvjeti: nužnosti zaštite javnog interesa, naročito značajnih i ozbiljnih okolnosti, nepostojanja razumne alternative pronalaženja izvora informacija, kao i prevage javnog interesa nad interesom zaštite izvora informacije. Prema tome, nadležni je sud, na zahtjev državnog odvjetnika, trebao novinaru naložiti da otkrije izvor informacije, ali je to propustio učiniti.

Munivrana Vajda & Šurina Marton (2019, p. 414) upozoravaju na pogrešno procesuiranje zločina iz mržnje u hrvatskom pravosudnom sustavu kao prekršaja a ne, kako bi trebalo, kaznenih djela. Naročito opominju na neprepoznavanje prirode djela od strane nadležnih tijela te stoga i problem neprijavlivanja incidenata. Autorice zaključuju kako je hrvatski zakonodavni i institucionalni okvir korektan, ali kako je potrebna edukacija nadležnih tijela. Na isto upozorava i Nacionalni plan za borbu protiv diskriminacije od 2017. do 2022.

3.2. Škorjanec protiv Hrvatske

Iz predmeta *Škorjanec protiv Hrvatske* (predstavka br. 25536/14, presuda ECHR, 28. 3. 2017.), razvidno je upravo ono čemu svjedoče u svom radu Munivrana Vajda & Šurina Marton (2019). Naime, podnositeljica zahtjeva navela je propust domaćih tijela da učinkovito izvrše svoje pozitivne obveze u odnosu na rasno motivirani čin nasilja protiv nje. Dva muškarca napala su nju i njenog partnera, pripadnika romske nacionalne manjine. Fizičkom je napadu prethodio verbalni u kojem je, između ostaloga, izrečeno: „Sve Cigane treba ubiti, istrijebit ćemo vas!” Dok su napadači osuđeni za počinjenje zločina iz mržnje prema njenom partneru, njezina je kaznena prijava odbačena, jer ona nije Romkinja. Europski sud u ovom je predmetu utvrdio niz propusta, te je stoga jednoglasno presudio povredu postupovnog aspekta čl. 3 u vezi s čl 14 Europske konvencije.

Temeljni su propusti: insistiranje tijela kaznenog progona na činjenici da sama podnositeljica nije bila romskog podrijetla, neutvrđivanje jesu li i nju napadači percipirali kao Romkinju, neuzimanje u obzir veze između rasističkog motiva za napad i povezanosti podnositeljice zahtjeva sa partnerom koji je romskog podrijetla (par. 70).

Europski je sud stoga u ovom predmetu podcrtao kako nadležna tijela vlasti moraju poduzeti sve razumne mjere kako bi utvrdila jesu li postojali rasistički motivi, a imajući u vidu okolnosti slučaja (par. 53). Također, Europski je sud istaknuo kako se kao zločin iz mržnje ne klasificiraju samo djela koja se temelje isključivo na karakteristikama žrtve (par. 55).

Evidentna je iz ovog predmeta formalistička primjena pozitivnog prava, po-naosob čl. 87 Kaznenog zakona kojim se propisuje zločin iz mržnje kao kazneno djelo. Također i ovaj predmet upućuje na nepoznavanje prakse Europskog suda od strane nadležnih tijela, te nužnost upoznavanja s njom. Naročito jer je Europski sud i puno prije predmeta koji su se odnosili na Republiku Hrvatsku u svojim presudama izložio kriterije kojima se nadležna tijela trebaju rukovoditi postupajući u ovakvim slučajevima.⁶

⁶ Naročito u već spomenutom predmetu *Balazs protiv Mađarske*, predstavka br. 15529/12,

U ovom je predmetu Europski sud ukazao na pozitivnu obvezu država da istraže rasističke motive djela. Ovdje je naglašeno kako nije prihvatljivo izjednačavanje slučajeva koji imaju komponentu rasno motivirane mržnje i onih koji je nemaju. Izjednačavanje se pokazuje, zaključio je Europski sud, osobito destruktivno za ljudska prava.

Kako se ne bi ponavljali ovakvi slučajevi, ali i kako veliki broj djela koja u svojoj bazi imaju diskriminaciju po rasnoj, odnosno etničkoj, osnovi ne bi ostao neprijavljen i neprocesuiran, iznimno je bitno da nadležni državni organi vlasti, i to ne samo sudski, raspoznaju diskriminaciju. U tu svrhu vrlo je bitna edukacija, a primjer korisnog priručnika je onaj izdan 2013. od strane Instituta za ljudska prava, pučke pravobraniteljice i Ureda za ljudska prava i prava nacionalnih manjina. On je namijenjen prvenstveno javnopravnim tijelima u svrhu prepoznavanja slučajeva diskriminacije te pružanja podrške žrtvama na način da ih se uputi pučkoj pravobraniteljici ili pak posebnim pučkim pravobraniteljima (Zimmer, 2013, p. 7). U njemu se posebno pojašnjava, i to kroz praktične primjere, što je to diskriminacija temeljem rasne, etničke i nacionalne pripadnosti (Zimmer, 2013, pp. 12-14).

Miošić-Lisjak (2017, p. 60) ima vrlo konkretan prijedlog da se propiše obaveza da državni odvjetnici i suci koji sudjeluju u antidiskriminacijskim postupcima, te postupcima vezanim uz zločin iz mržnje, moraju proći edukaciju o domaćem i antidiskriminacijskom zakonodavstvu Europe.⁷

3.3. *Beganović protiv Hrvatske*

U vrlo sličnom predmetu *Beganović protiv Hrvatske* (predstavka br. 46423/06, presuda ECHR, 25. 6. 2009), koji je dospio pred Europski sud temeljem zahtjeva napadnutog, teško ozlijeđenog hrvatskog državljanina, pripadnika romske nacionalne manjine Darka Beganovića korišteni su gotovo identični argumenti kao u gornjem slučaju. Međutim, okolnosti slučaja bile su ipak drugačije i iz njih, prema zaključku Europskog suda, ništa nije upućivalo na rasno motivirani napad. Ovaj je predmet značajan jer se iz njega iščitava međunarodni demokratski standard glede vrsta dokaza koji se uvažavaju u predmetima vezanim za diskriminaciju. Naime,

---

presuda ECHR, 20 listopada 2015, par. 47-54. Značajan je također predmet *Nachova i dr. protiv Bugarske*, predstavka br. 43577/98 i 43579/98, presuda ECHR, 6. srpnja 2005, par. 160, s pozivanjem na prvostupanjsku presudu.

⁷ Odbor ministara Vijeća Europe na sastanku održanom 6. travnja 2022. donio je završnu rezoluciju kojom je zatvorio nadzor nad izvršenjem presuda u predmetima Šečić i Škorjanec, te je u njoj potvrdio da su individualne i opće mjere koje su nadležna hrvatska tijela poduzela povodom navedenih presuda primjerene i dostatne za ostvarenje svrhe postupka izvršenja. Vid.: <https://uredzastupnika.gov.hr/vijesti/zavrsne-rezolucije-omve-a-u-predmetima-secic-i-skorjanec/817>.

podnositelj zahtjeva Europskom je sudu predstavio, a ovaj razmotrio, Treće izvješće o Hrvatskoj Europske komisije protiv rasizma i nesnošljivosti (2005), iz čega se iščitava nejednakost glede statusa Roma u Republici Hrvatskoj. Dakle, po uzoru na Europski sud i domaći bi sudovi trebali u postupcima koji se tiču diskriminacije prihvaćati i razmatrati statistička izvješća kao dokaze.

3.4. *Oršuš i drugi protiv Republike Hrvatske*

Predmet *Oršuš i drugi protiv Hrvatske*, (predstavka br. 15766/03, presuda ECHR, 16. 3. 2010.), tiče se diskriminacije Roma na području obrazovanja u Republici Hrvatskoj. U svibnju 2003. godine podnijelo ga je čak petnaest hrvatskih državljana koji pripadaju romskoj nacionalnoj manjini tvrdeći da im je u Hrvatskoj, u Međimurju, uskraćeno pravo na obrazovanje temeljem pripadnosti romskoj manjini. Naime, romska su djeca bila razvrstana u posebna razredna odjeljenja u kojima je nastava bila „[...]značajno smanjenog sadržaja i opsega u odnosu na službeno propisani nastavni plan i program”. U tužbi podnesenoj nadležnim domaćim tijelima u travnju 2002. godine podnositelji zahtjeva tvrdili su kako su zbog navedenoga bili „[...]žrtve rasne diskriminacije i da im je povrijeđeno pravo na obrazovanje, kao i pravo na zaštitu od nečovječnog i ponižavajućeg postupanja” (par. 52). Tuženici su kao jedini razlog razdvajanja romske djece isticali njihovo loše poznavanje hrvatskog jezika. Pred domaćim pravosudnim tijelima i pred Europskim sudom razdvajanje su pokušavali predstaviti kao pozitivnu mjeru u odnosu na nacionalnu manjinu, a ne diskriminaciju tvrdeći kako bi se romsku djecu u okviru nastave u posebnim razredima trebalo češćim vježbama i ponavljanjima osposobiti za integraciju u 'normalna', mješovita razredna odjeljenja i praćenje nastave s iste razine znanja kojim raspolažu ostala djeca.⁸ Te su argumente prihvatila nadležna domaća sudska tijela, ali i Vijeće Europskog suda u srpnju 2008. Međutim, podnositelji zahtjeva u listopadu 2008. predmet su uputili Velikom vijeću Europskog suda koji je njihov zahtjev za razmatranjem predmeta prihvatio u prosincu iste godine. I nakon razmatranja predmeta donio posve drugačiju presudu od one koju je donijelo Vijeće. Veliko je vijeće, osim povrede čl. 6, st. 1 Konvencije, koju je utvrdilo i Vijeće, presudilo i da je počinjena povreda čl. 14 Konvencije u vezi s čl. 2 Protokola br. 1, da su predlagatelji u uživanju svog prava obrazovanja diskriminirani po osnovi pripadnosti romskoj nacionalnoj manjini.

Ovaj je predmet od velikog značaja poglavito jer ukazuje na vezu između diskriminacije i ne/poštenog suđenja koja je višestruka i dvostrana. Najprije se određenu kategoriju građana diskriminira uskratkom određenog prava. U navedenom slučaju riječ je o pravu na obrazovanje. Potom ih se dodatno diskriminira tako da im

⁸ O sadržini pojma „pozitivna mjera” vid. (Matijević & Erić, 2010, pp. 85-102).

se ne omogućuje pošteno suđenje u pogledu ostvarenja uskraćenog prava, odnosno obustave i sankcioniranja diskriminacije. Dakle, posljedice diskriminacije mogu biti i nerijetko su dalekosežne poglavito u sredinama u kojima vlada ozračje netolerancije i nesnošljivosti prema određenim manjinskim skupinama.⁹

I gore navedeni predmet *Šečić protiv Hrvatske* jasno ukazuje na povredu prava na pravično suđenje. Trajanje predistražne faze 7 i pol godina posve je neprimjerno i predstavlja kršenje prava na pravično suđenje u njegovom elementu prava na suđenje u razumnom roku.¹⁰ Zakon o kaznenom postupku Republike Hrvatske u svom čl. 11, st. 2, sukladno međunarodnim demokratskim standardima, nalaže da se kazneni postupak mora provesti bez odugovlačenja. Vrlo je jasno, i iz znanstvene teorije i iz prakse, što podrazumijeva razumni rok, kada počinje i kada se završava. Detaljno se time bave Van Dijk & Van Hoff (2001, pp. 415-423). Najviše je presuda Europski sud protiv Republike Hrvatske donio zbog kršenja prava na pravično suđenje, poglavito zbog kršenja prava na suđenje u razumnom roku. Ovaj gorući problem hrvatskog pravosudnog sustava uzrokuje nemogućnost ostvarenja ostalih ljudskih prava.¹¹ Kao što je uočeno u predmetu *Oršuš i dr. protiv Hrvatske*, povreda prava na suđenje u razumnom roku je uzrokovala nemogućnost ostvarenja prava na obrazovanje. Osim toga, ona uzrokuje pravnu nesigurnost koja demotivira građane na prijavljivanje protupravnih djela uopće, pa tako i onih koja se odnose na diskriminaciju. Miošić-Lisjak (2017, p. 60) ima vrlo konkretne preporuke za rješavanje ovog problema. Ona tako predlaže propisivanje sankcije za suce čije rješavanje antidiskriminacijskih postupaka prelazi godinu dana.

Nadalje, i kroz ovaj predmet Europski je sud potvrdio određene međunarodne demokratske standarde koji su obvezujući za države članice Vijeća Europe. Po pitanju standarda dokaza u slučajevima diskriminacije, statistički pokazatelji kao i rezultati raznih studija imaju se uzeti u razmatranje kao relevantan dokaz. Većina dokaza u ovom predmetu upravo je bila statističke naravi: od podataka o broju romske djece u odnosu na ostalu u školama koje su pohađali predlagatelji i ostalih, preko rezultata psihološke studije o osjećajima i željama romske djece u Hrvatskoj, do izvješća Europske komisije protiv rasizma i netolerancije, mišljenja Savjetodavnog odbora za okvirnu Konvenciju za zaštitu nacionalnih manjina, Povjerenika za ljudska prava itd.¹²

---

⁹ Kao što je, prema svim relevantnim međunarodnim i nacionalnim izvješćima, slučaj s Romima u Republici Hrvatskoj.

¹⁰ Detaljno o elementima prava na pravično suđenje piše Uzelac (2020, pp. 101-148).

¹¹ Detaljna analiza problematike kršenja prava na pravično suđenje u Republici Hrvatskoj, kao i presuda koje je Europski sud za ljudska prava donio protiv Republike Hrvatske zbog kršenja čl. 6 Konvencije vid. u Mijić Vulinović (2021, pp. 240-265).

¹² S obzirom da se praksa Europskog suda ima uzeti kao primjer za provedbu sudskih postupaka

Iako su zastupnici Republike Hrvatske pred Europskim sudom, u ovom slučaju organiziranje nastave za romsku djecu u posebnim razredima, pokušavali predstaviti kao pozitivnu mjeru, Veliko je vijeće istaklo međunarodni demokratski standard „vrlo ozbiljnih razloga” koji jedini mogu opravdati razliku u postupanju koja se temelji isključivo na etničkom podrijetlu. Iz presude Velikoga vijeća razvidno je da bi izdvajanje pripadnika nacionalnih manjina u posebne razrede zbog boljeg savladavanja hrvatskog jezika moglo predstavljati pozitivnu mjeru državnih organa vlasti. No, više bi uvjeta za takvu presudu trebalo kumulativno biti ispunjeno: postojanje zakonske osnove, prethodno testiranje znanja hrvatskog jezika, provođenje te mjere prema istim kriterijima prema svim nacionalnim manjinama u čitavoj zemlji, postojanje posebnog nastavnog programa koji uključuje posebne mjere za savladavanje hrvatskog jezika te integracija odmah po dostizanju zadovoljavajuće razine znanja. Ovdje to nije bio slučaj.¹³

O tome kako se obvezna tumačenja iz presuda Europskog suda ne poštuju svjedoči ponajbolje podatak iz Izvješća pučke pravobraniteljice za 2021. godinu. U njemu stoji da se u potpuno etnički segregiranim razredima školuje petina romske djece u Republici Hrvatskoj. Dodatnih 12,8 % školuju se u mješovitim razredima, ali koje čine većinom romski učenici.

Dakle, preko deset godina od presude Europskog suda koja jasno ukazuje da je ovakva praksa posve neprihvatljiva situacija se nije promijenila. Argumentacija kojom škole pravdaju segregaciju romske djece ostala je ista: nedovoljno poznavanje hrvatskog jezika, te negodovanje roditelja ostale djece koja zahtijevaju da se njihovu djecu razdvoji od romske zbog specifične kulture koja onemogućuje zajedničko obrazovanje i suživot. Činjenica da je ova praksa u državnim odgojno-obrazovnim ustanovama ustaljena ukazuje na potpunu inertnost nadležnih državnih tijela, odnosno oglašivanje o pozitivno antidiskriminacijsko pravo Republike Hrvatske. Pučka pravobraniteljica dala je preporuku Ministarstvu znanosti i obrazovanja da izradi analizu problematike segregacije romskih učenika i temeljem nje izradi Akcijski plan desegregacije romske djece u osnovnim

---

u državama članicama Vijeća Europe, i ovaj slučaj ukazuje na značaj umješača u postupcima vezano za diskriminaciju koje državna tijela vlasti trebaju zakonski i faktički dopustiti u smislu sudjelovanja u ovakvim postupcima. U ovom konkretnom predmetu sudjelovala su tri umješača: Vlada Slovačke Republike, Interights i Grčki helsinški odbor. Predstavnici potonjeg naročito su istaknuli da se „[...]od načela integriranog obrazovanja može odstupiti samo u određenim, iznimnim okolnostima” (Presuda Europskog suda za ljudska prava u predmetu Oršuš i drugi protiv Hrvatske, par. 141).

¹³ Europski sud je u ovom predmetu kao dokaz u prilog postojanju diskriminacije uzeo u obzir i činjenicu da su roditelji djece, koja nisu bila pripadnici romske manjine, zahtijevali izdvajanje, čak prosvjedovali u više navrata ispred škola s ciljem da se njihovu djecu razdvoji od romske.

školama (p. 105). Tu preporuku resorno ministarstvo nije još uvažilo. Dok je ne uvaži nije realno očekivati nikakve konkretnije pomake na bolje.

Samo 31% mladih Roma u dobi od 15 do 18 godina pohađa srednju školu, što je uvelike posljedica segregacije. Jasno da se navedeno odražava i na nemogućnost zapošljavanja i nizak životni standard u kojem većina Roma živi. Indikativna je činjenica koja se navodi u Izvješću pučke pravobraniteljice za 2021. godinu da iako je u općoj populaciji krajem prosinca 2021. evidentirano 21,3% nezaposlenih osoba manje nego u prosincu 2020. godine, broj nezaposlenih Roma povećan je za 16,4%, najvećim dijelom onih u dobi od 20 do 44 godine s nezavršenom osnovnom školom (68,7%).

S obzirom na nizak životni standard romske populacije, jasno je da je za njihovu pravnu zaštitu od diskriminacije ključno postojanje adekvatnog sustava besplatne pravne pomoći, što u Hrvatskoj nije slučaj usprkos korektnom Zakonu o besplatnoj pravnoj pomoći (NN, br. 143/13).

Iz izvješća pučke pravobraniteljice iščitava se kako sustav besplatne pravne pomoći ne funkcionira kako bi trebao. To je ponajviše zbog nedosljedne primjene koja je posljedica nedostatnih sredstava i nedovoljne svijesti o značaju ovog instituta. Provedba ovog zakona, upozorava se u Izvješću pučke pravobraniteljice za 2017. godinu (p. 27), potpuno je podbacila. Daljnja izvješća pučke pravobraniteljice ukazuju na stanovito poboljšanje, ali i dalje sustav, zaključuje pučka pravobraniteljica 2021. godine, ne funkcionira sukladno zakonu. U Izvješću pučke pravobraniteljice za 2021. godinu (pp. 120-123) navodi se kako veliki broj građana uopće nije upoznat s institutom besplatne pravne pomoći, a iz razloga što se ne provodi sustavno informiranje na način i kroz sredstva dostupna što većem broju ljudi. Pučka pravobraniteljica naročito je u ovom izvješću upozorila na dugotrajno rješavanje žalbi na rješenja o besplatnoj pravnoj pomoći. Rok propisan čl. 17, st. 6 zakona je 8 dana, a prosječno vrijeme rješavanja je 3 godine. Dovedena je, zaključuje pučka pravobraniteljica, u pitanje svrha besplatne pravne pomoći, a to je jednakost pristupu pravdi.

4. Zaključak

Normativno-institucionalni okvir za prevenciju i suzbijanje diskriminacije Roma ne polučuje željene rezultate jer se pozitivno pravo pogrešno tumači, posljedično i krivo primjenjuje. Kako bi se institucionalno djelovanje uskladilo s pozitivnim pravom, nužno je da državni organi vlasti, poglavito tijela nadležna za provedbu antidiskriminacijskog zakonodavstva i sudovi, uvažavaju preporuke relevantnih izvješća i objašnjenja i naputaka iz presuda Europskog suda za ljudska

prava. Ponaosob se treba postupati sukladno njima u slučajevima izgređa nasilja kada postoji sumnja na postojanje motiva etničke netrpeljivosti. Tada je nužno uložiti dodatne napore kako bi se isti razotkrili i adekvatno sankcionirali.

Za ostvarenje ovog cilja nužna je sposobnost prepoznavanja diskriminacije od strane samih Roma, jer ukoliko oni ne prepoznaju diskriminaciju neće je ni prijaviti pa počinitelji neće biti sankcionirani. Također, kako u pogledu prepoznavanja diskriminacije, tako i uopće postupanja u takvim slučajevima, nužno je poznavanje prakse Europskog suda od strane državnih odvjetnika, sudaca, ali i svih ostalih nadležnih državnih organa vlasti. S obzirom na u radu prikazanu vezu između kršenja prava na pravično suđenje i diskriminacije, kako u pogledu nemogućnosti ostvarenja određenog ljudskog prava, tako i u vidu destimuliranosti žrtava za prijavljivanje protupravnih djela, te izostanka pravne odgovornosti počinitelja, ključno je riješiti ovu goruću boljku hrvatskog pravosuđa. Uz edukaciju kadra iznimno je bitno sankcionirati nadležne koji krše pravo na pravično suđenje, jer je to jedini način generalne prevencije daljnjeg kršenja.

Iako se na temu diskriminacije održavaju brojni okrugli stolovi, konferencije i slično, s obzirom na znatno veći broj adresata sustavnu je edukaciju nužno provoditi u odgojno-obrazovnim ustanovama i putem medija. U tom smislu nadležni državni organi vlasti trebalo bi sebi staviti u zadatak uspostavljanje kontinuirane suradnje, te vrlo jasne dugoročne i kratkoročne programe i ciljeve.

Preduvjet značajnijeg napretka u suzbijanju diskriminacije Roma u Republici Hrvatskoj je integracija za koju je nužan, kako je razvidno iz navedenoga, angažman svih relevantnih društvenih čimbenika: državnih organa vlasti, odgojno-obrazovnog sustava, medija i udruga civilnog društva na otklanjanju predrasuda koje se vezuju uz pripadnike romske zajednice.

Po pitanju diskriminacije Roma trebalo bi uvažiti Hayekovu konstataciju kako je za izjednačavanje ljudi koji su u svakom pogledu uvelike nejednaki nužno različito postupanje (1994, p. 62). Jer je, kako konstatira Arlović (2019, p. 785), pozitivna diskriminacija nužan korektiv u ostvarivanju prava i sloboda manjina. Stoga bi bilo poželjno da se kroz zakonodavni proces poveća broj mjera pozitivne diskriminacije koje bi Romima omogućile integraciju u društvo, ponaosob poboljšanje standarda življenja, veću razinu obrazovanja, političku participaciju, te naročito ostvarenje prava na rad.

S obzirom na adekvatan zakonodavni okvir, te vrlo jasna pojašnjenja u presudama Europskog suda, i to ne samo donesenim protiv Republike Hrvatske već i brojnih drugih država zbog diskriminacije Roma, ali i ostalih pripadnika nacionalnih manjina, ključno je pitanje zašto značajnijih napredaka nema. Odgovor se može naći u temeljnoj preporuci izvještaja Centra za mirovne studije iz 2017. godine (Miošić-Lisjak, 2017, p. 59). Ona upućuje da najviši politički dužnosnici u zemlji

donesu i javno izlože nedvosmisleni političku odluku o tome ostaje li Hrvatska i dalje opredijeljena za vrijednosti ljudskih prava i liberalne demokracije jer, zaključuje autorica, jedino pod tim uvjetom ostale mjere imaju smisla. Upravo je tako jer zadovoljavajući normativno-institucionalni okvir postoji, ali očito ne postoji dostatna volja, kao ni nužni kapaciteti, da bi se stvari pomakle s mrtve točke.

Literatura

- Arlović, M. 2019. Pozitivna diskriminacija u regulaciji i zaštiti prava i sloboda pripadnika nacionalnih manjina – uloga Ustavnog suda Republike Hrvatske. *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, 56 (4), pp. 785-815.
- Barić Punda, V. 2005. Načelo nediskriminacije – jedno od temeljnih načela zaštite ljudskih prava i sloboda. *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, 42 (1-2), pp. 27-42.
- Bašić, G. & Stjelja, I. 2021. Diskriminacija i identitet Roma u Srbiji. *Pravni zapisi*, 12 (1), pp. 234-260.
- Bježančević, S. 2021. Osnove i teži oblici diskriminacije u Hrvatskoj. *Zbornik radova Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, 42 (1), pp. 21-41.
- Hayek, F. A. 1994. *Politički ideal vladavine prava*. Zagreb: Školska knjiga.
- Izvješće pučke pravobraniteljice za 2021. godinu, 2022. Dostupno na: ombudsman.hr (2. 4. 2022).
- Izvješće pučke pravobraniteljice za 2020. godinu, 2021. Dostupno na: ombudsman.hr (1. 3. 2022).
- Izvješće pučke pravobraniteljice za 2019. godinu, 2020. Dostupno na: ombudsman.hr (29. 2. 2022).
- Izvješće pučke pravobraniteljice za 2018. godinu, 2019. Dostupno na: ombudsman.hr (28. 2. 2022).
- Izvješće pučke pravobraniteljice za 2017. godinu, 2018. Dostupno na: ombudsman.hr (26. 2. 2022).
- Jonjić, T. 2015. Rasno učenje i eugenika u hrvatskim zemljama do sredine 1930-ih godina. *Pilar – časopis za društvene i humanističke studije*, 10, (19-1), (20-2), pp. 9-160.
- Klasnić, K. 2020. *Uključivanje Roma u hrvatsko društvo: žene, mladi i djeca*. Zagreb: Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske.
- Liegoise, J.P. 2009. *Romi u Europi*. Zagreb: Ibis grafika.
- Matijević, V. M. & Erić, V. 2010. Mere afirmativne akcije: Terminološko određene i uvodna razmatranja o sadržini pojma. *Strani pravni život*, 3, pp. 85-102.

- Mijić Vulinović, I. 2021. *Uloga državnih organa vlasti u procesu stvaranja i ostvarenja ljudskih prava s posebnim osvrtom na Republiku Hrvatsku*. Doktorska disertacija. Mostar: Pravni fakultet Sveučilišta u Mostaru.
- Miletić, G. 2018. *Obruč anticiganizma, Romi u Bosni i Hercegovini*. Civil Rights Defenders.
- Miošić-Lisjak, N. 2017. *Korak naprijed, nazad dva: antidiskriminacijska politika u Hrvatskoj 2011–2016*. Zagreb: Centar za mirovne studije.
- Munivrana Vajda, M. & Šurina Marton, A. 2016. Gdje prestaju granice slobode izražavanja, a počinje govor mržnje? *Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu*, 23(2), pp. 435-467.
- Ram, H. M., 2012., Lost in Transision? Europeanization and the Roma, *L'Europe en formation*, 2, pp. 417-434.
- Rašić, N., Lulić, D., Galić, B. & Karajić, N., 2020. *Uključivanje Roma u hrvatsko društvo: identitet, socijalna distanca i iskustvo diskriminacije*. Zagreb: Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske.
- Rašević, Ž. M., 2021. Zabrana rasne diskriminacije pred Međunarodnim sudom pravde: Katar protiv Ujedinjenih Arapskih Emirata. *Strani pravni život*, 3, pp. 375-389.
- Škiljan, F. & Babić, D. 2014. Romi u Podravini i Međimurju i uključenost u hrvatsko društvo: od predrasuda i stigmatizacije do socijalne distance i diskriminacije. *Podravina*, 13 (25), pp. 141-159.
- Uzelac, A. 2010, Pravo na pravično suđenje u građanskim predmetima: nova praksa Europskog suda za ljudska prava i njen utjecaj na hrvatsko pravo i praksu, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Zagrebu*, 60 (1), pp. 101-148.
- Van Dijk, P. & Van Hoof, G. J. H. 2001. *Teorija i praksa Europske konvencije o ljudskim pravima*. Sarajevo: Muller.
- Vasiljević, S., 2011. *Slično i različito: diskriminacija u Europskoj uniji i Republici Hrvatskoj*. Zagreb: TIM press.
- Vasiljević, S. & Balen, B. 2009. Zakon o suzbijanju diskriminacije u svjetlu europskog prava: sadržaj i sankcije. *Policija i sigurnost*, 18 (2), pp. 213-221.
- Zimmer, W. 2013. *Smjernice za prepoznavanje slučajeva diskriminacije*. Zagreb: Ludwig Boltzmann institut za ljudska prava, Pučka pravobraniteljica, Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina.

Pravni izvori

- Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, *Narodne novine* – *Međunarodni ugovori*, br. 18/1997, 6/1999, 14/2002, 1320/2003, 9/2005, 1/2006, 2/2010.
- Kazneni zakon, 2021. *Narodne novine*, br. 125/2011, 144/2012, 56/2015, 101/2017, 118/2018, 126/2019, 84/2021.
- Međunarodna konvencija o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije, 1966. Dostupno na: pravamanjina.gov.hr (2. 3. 2022).
- Rezolucija Europskog parlamenta od 17. rujna 2020. o provedbi nacionalnih strategija integracije Roma i borba protiv negativnih stavova prema osobama romskog podrijetla u Europi 2020/2021 (INI). Dostupno na https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2020-0229_HR.html (20. 6. 2022).
- Strateški okvir za ravnopravnost, uključivanje i sudjelovanje Roma u zemljama Europske unije za razdoblje od 2020–2030. Dostupno na: ec.europa.eu (2. 5. 2022).
- Ustav Republike Hrvatske, 1990. *Narodne novine*, br. 59/1990, 135/1997, 08/1998, 113/2000, 124/2000, 28/2001, 41/2001, 55/2001, 76/2010, 85/2010, 05/2014.
- Ustavni zakon o pravima nacionalnih manjina, 2010. *Narodne novine*, br. 155/2002, 47/2010, 80/2010, 93/2011.
- Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći, 2020, *Narodne novine*, br. 143/2013, 98/2019.
- Zakon o kaznenom postupku, 2020. *Narodne novine*, br. 152/2008, 76/2009, 80/2011, 121/2011, 91/2012, 143/2012, 56/2013, 145/2013, 152/2014, 70/2017, 126/2019.
- Zakon o medijima, 2013. *Narodne novine*, br. 59/2004, 84/2011, 81/2013.
- Zakon o suzbijanju diskriminacije, 2008. *Narodne novine*, br. 85/2008, 112/2012.

Sudska praksa

- ECHR, *Balazd protiv Mađarske*, predstavka br. 15529/12, presuda, 20. 10. 2012. Dostupno na www.echr.coe.int/hudoc (3. 3. 2022).
- ECHR, *Beganović protiv Hrvatske*, predstavka br. 46423/06, presuda, 25. 6. 2009. Dostupno na: <https://uredzastupnika.gov.hr> (15. 3. 2022).
- ECHR, *Oršuš i dr. protiv Hrvatske*, predstavka br. 15766/03, presuda, 17. 7. 2008. Dostupno na: <https://uredzastupnika.gov.hr> (2. 4. 2022).
- ECHR, *Šečić protiv Hrvatske*, predstavka br. 40116/02, presuda, 31. 5. 2007. Dostupno na: <https://uredzastupnika.gov.hr> (1. 4. 2022).
- ECHR, *Škorjanec protiv Hrvatske*, predstavka br. 25536/14, presuda, 28. 3. 2017. Dostupno na: www.echr.coe.int/hudoc (1. 5. 2022).

Ivana M. Mijić Vulinović

Doctor of International Law, University of Dubrovnik, Croatia

e-mail: *ivana.mijic@yahoo.com*

**DISCRIMINATION OF ROMA IN THE REPUBLIC OF CROATIA
– SELECTED JUDGMENTS OF THE EUROPEAN COURT
OF HUMAN RIGHTS**

Summary

The most frequent discrimination in the Republic of Croatia is based on national and ethnic origin. The paper analyzes the judgments of the European Court of Human Rights for discrimination against Roma. Errors in the conduct of the competent state authorities, as well as instructions on how to proceed, are presented in order to emphasize the obligation and importance of familiarity with the case law which is as binding as the European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms. Knowledge of this practice, i.e. interpretation and consistent application, would result in adequate implementation of positive anti-discrimination law, greater trust of citizens in government, especially the judicial system, more frequent reporting, and greater respect for non-discrimination.

Keywords: discrimination, Roma, Republic of Croatia, judgments, European Court of Human Rights.

Primljeno: 12. 2. 2022.

Izmenjeno: 4. 7. 2022.

Prihvaćeno: 25. 7. 2022.